

گزارشات برگزاری جلسات تفسیر قرآن سال ۱۳۹۳

نهمین و دهمین جلسه تفسیر قرآن با موضوع فلسفه احکام

نهمین و دهمین جلسه تفسیر قرآن جهت اعضاء هیات علمی و کارکنان در روز پنج شنبه مورخ ۹۳/۱۲/۱۴ ساعت ۹،۳۰ صبح در آمفی تئاتر علامه فیض کاشانی با موضوع فلسفه احکام و استاد گرانقدر حاج آقای شاه فضل تشکیل گردید .

گزیده ای از بیانات استاد :
در ابتدا تلاوت قرآن توسط حاج آقای شاه فضل و خلاصه ای از جلسه قبل توسط استاد گرانقدر قرائت گردید و سپس به ادامه بحث در رابطه با موضوع فلسفه احکام پرداختند که بشرح ذیل می باشد :

فلسفه احکام :
هر حکم ممکن است دارای یک یا چند حکمت از حکمت های ذیل باشد . حکمت هایی که در احکام وجود دارد بدین قرار است :

۱- **حفظ قانونیت حکم :**
- قوانینی که در احکام هست الهی است و قابل تغییر نمی باشد همچنین باید تمام آن را کامل رعایت کنیم . مثال شراب حرام است حتی یک قطره هم و هرگز حریم نباید شکسته شود .
- حرمت ربای معاملی (تعبدی)
- ضمان چیزی که مالیت ندارد . ولی ملکیت دارد مثل پر کاه
مالکیت از نظر فقه :
مالکیت یعنی این شی در حکم مالکیت فرد است .
مالیت : یعنی ارزش مالی دارد یا نه برای روشن شدن مثال شراب چون حرام است خرید و فروش آن هم حرام است پس ارزش مالی ندارد .

۲- حفظ تسهیل برای انسانها :
 یعنی در بعضی از امورات دینی حکم صادر گردیده تا برای انسان تسهیلی صورت گیرد. مانند: نماز شکسته - روزه مسافر - عدم وجوب حضور قلب در عبادت - طهارت حدید از پیامبر (ص) روایت شده است شریعتی که من مبعوث شده ام آسان است و سختی درون آن نیست. این آسانی در خود احکام است مانند نماز شکسته که در سفر باید شکسته خواند و در آن نمی توان دست کاری کرد. چنانچه در قرآن بیان شده است خذ الکتاب بقوه: یعنی آنچه در کتاب بیان کرده ایم باید به آن عمل کرد.

۱- بازدارندگی از ارتکاب جرم :
 - حکم مرتد
 - قطع دست دزد
 - رجم

۲- جلوگیری از مفساد اقتصادی :
 - حرمت کم فروشی
 - حرمت ربای قرضی

۳- حفظ نظم اجتماعی :
 - حکم قبله؛ هر کجا نگاه کنی آنجا خداست ولی باید نظم در جامعه باشد پس همه باید درای یک قبله واحد باشیم.
 - عربی خواند نماز

۴- حفظ سلامت روح :
 - حرمت موسیقی
 ممکن است سوال شود چرا با موسیقی گلها بیشتر رشد می کنند و گاو بیشتر شیر می دهد در پاسخ باید گفت اولاً" قیاس انسان با گیاه و حیوان مع الفارق است. ثانياً" آن رشد از کجا معلوم مفید باشد شاید مضر باشد مانند تزریق هورمون به مرغ که سلامت انسانی به مخاطره می افتد.

- ۵- حفظ سلامت جسم : اگر کسی به جسم خود آسیب برساند حرام است .
 - حرمت مصرف الکل
 - حرمت خودکشی
 - سلامت روح و جسم مثل وجوب حجاب

- ۶- حفظ علو مومن بر کافر وعدم تسلط کافر بر مومن :
 - عدم جواز تزویج با کافر
 طبق آیه قرآن کریم تسلط مومن بر کافر حرام است .
 خاطره ای از ابوترابی بیان می شود که او را مسئول اسرا کرده بودند وقتی از صلیب سرخ آمده بودند واز او بازجویی می کردند همیشه او به خوبی از سربازان عراقی سخن می گفت و شروع به تعریف و تمجید از آنان می کرد و این سیاستی بود که او داشت که کافران بر سر آنان زور نباشند . و این اخلاق او باعث شد که رئیس زندان شیفته او شود و او را در اردوگاههای مختلف ببرد.

- ۷- توجه به شرایط روحی و جسمی :
 - عدم جواز قضاوت زن
 - تعدد زوجات مرد
 - وجوب نفقه زن بر مرد
 - لزوم اذن پدر در ازدواج دختر

- ۸- رعایت وظایف :
 - ارث مرد

- ۹- حفظ احترام مومن :
 - احکام اموات مانند نبش قبر جایز نیست .

- ۱۰- جهت اجرای امتحان الهی :

مادر و پدر رضایت و وجوب - نماز قضای پدر بر پسر بزرگتر یعنی نماز قضای پدر به گردن پسر بزرگتر می باشد حتی از ارث هم نمی تواند بدهد

۱۱- حفظ بهداشت :

- احکام طهارت و نجاست

۱۲- ایجاد وحدت و مانور اجتماعی :

- تعیین زمان خاص برای حج

- نماز جماعت

۱۵- جهت تربیت و رشد انسان :

- جعل اصل تکلیف

۱۶- توجه دادن به عظمت خداوند :

- وجوب پوشاندن تار مو

- عدم جواز افطار یک دقیقه قبل از اذان

- وجوب نماز در زمانی که حال آن را نداریم

۱۷- حفظ هویت و فرهنگ اسلامی :

- نجاست مشرکان

- تلاش برای حذف برده داری

- دست ندادن خانم های مسلمان با خانم های غیر مسلمان

۱۸- جهت مقدمه برای دفع مفسده یا جلب مصلحت :

- حرمت خلوت با نامحرم

- حرمت نشستن در مجلس شراب خوری

خاتمه :

به جهت اوقات یا شرایط خاص ملاک های احکام ثانوی مانند ضرورت ، عسر و حرج و اکراه ، بر فلسفه احکام اول

اولویت پیدا می کند در نتیجه فلسفه احکام ثانوی محقق می شود به عبارت دیگر ملاک های احکام ثانوی نسبت به

مصالح و مفاسد احکام اولی دارای ترجیح می گردد. /

با آرزوی موفقیت و سالی پر از عدل و عدالت ، سرشار از سلامتی و نعمت در پناه ایزد منان و الگوی راهمان حضرت

زهرا (س) شروعی نو باشد .

هفتمین و هشتمین جلسه تفسیر قرآن با موضوع فلسفه احکام

هفتمین و هشتمین جلسه تفسیر قرآن جهت اعضاء هیات علمی و کارکنان در روز پنج شنبه مورخ ۹۳/۱۱/۳۰ ساعت ۹ صبح در آمفی تئاتر علامه فیض کاشانی با موضوع **فلسفه احکام** و استاد گرانقدر حاج آقای شاه فضل تشکیل گردید.

گزیده ای از بیانات استاد :

در ابتدا تلاوت قرآن توسط حاج آقای شاه فضل و خلاصه ای از جلسه قبل توسط یکی از حاضرین قرائت گردید و سپس استاد گرانقدر به ادامه بحث در رابطه باموضوع **فلسفه احکام** پرداختند که بشرح ذیل می باشد :

فلسفه احکام یعنی چرایی احکام که چرا نماز و روزه می گیریم و اهمیت آن چیست ؟

احکام بر سه قسم است :

الف (منصوص العله : علت هم توسط خدا در قرآن و توسط اهل بیت بیان شده است مثال شراب نخورید چون مستی می آورد پس علت همان مستی است .

ب (علت حکم را نمی دانیم ولی قابل نیل است مانند اغلب حکام امضایی معاملی و احکام اطعمه و اشربه به عبارتی علت بیان نشده است .

ج (علت حکم را نمی دانیم و قابل نیل و فهم نیست مثل برخی از احکام عبادات (تعبدی) یعنی علت بیان نشده است و هرچه تلاش کنیم علت را نمی یابیم .مثلا" می گویند گوشت خوک حرام است . آیا وظیفه داریم دنبال علت باشیم در اسلام در این راستا محدودیتی قرار نداده است و افراد می توانند در این زمینه تحقیق کنند .

احکام تعبدی :

احکامی که به علم بر می گردد زیرا وجود خداوند و حکمت و قدرت و صفات او را با علم پذیرفته ایم مانند دکتر را که اصل تخصص او را تحقیق می کنیم ولی سوال از علت خوردن قرص و دارو نمی کنیم .

حال ممکن است سوال شود اگر حکمی علت نداشت ولی در تحقیقات علت آن را پیدا نمودند چه باید کرد ؟مثلا" گوشت خوک حرام است و علت آن بخاطر وجود کرم در آن است . اکنون اگر بتوان این کرم را از بین برد آیا می توان حکم را تغییر داد ؟ پاسخ خیر می باشد چون آنچه تو بدست آورده ای بر اساس حدس و گمان است و ممکن است موارد دیگری باشد که برای تو شناخته شده نیست . پس نمی توان آنچه حکم تعیین می کند در آن دست برد .

حال ممکن است سوال شود در مواردی که علت نداشته ولی با بررسی های بعمل آمده ؛ دارای علت گردید چه باید کرد؟ مثلاً "آهویی پیدا شود که همان کرمی که در گوشت خوگ است در گوشت آهو باشد . حکم چیست ؟ در این خصوص در فقه به آن قیاس می گویند که در شیعه قیاس وجود ندارد .

طبق روایت اولین کسی که قیاس کرد شیطان بود . او چون خود را از آتش می دانست و آتش را هم برتر از خاک می دانست . در این راستا قیاس صورت گرفته است . اهل سنت هم از قیاس برای استدلال خود استفاده می کنند . برای مثال ابو حنیفه اهل قیاس بود . روزی به آرایشگری رفته و از فرد خواستار گردید که ریش های سفید او را بکند و سلمانی به او گفت اگر موی سفید را بکنی زیاد می شود . ابو حنیفه به او گفت پس موهای سیاه را بکن که در این زمینه قیاس کرده است .

آیا می توان برای احکام فتوی جدید صادر کرد ؟ برای روشن شدن موضوع مثالی می آوریم : فردی نزد امام صادق ع رفت و گفت از امام صادق پرسیدند زکات به چه تعلق می گیرد امام فرمودند : به نه چیز تعلق می گیرد . آن فرد به امام صادق (ع) فرمود در منطقه ما برنج زیاد است و مجدداً " سوال کرد ؛ در سه نوبت همین پاسخ را از امام دریافت نمود که زکات بر نه چیز تعلق می گیرد .

در بحث قیاس :

هرچه علت آن آمد باید حکم آن را پذیرفت و اگر علت هم نداشت ؛ باید آنرا پذیرفت .
تفاوت حکم و موضوع حکم :

موضوع حکم با حکم متفاوت است و فقها حکم را بیان می کنند مثلاً " فقیه حکم می دهد خون حرام است . در حکم آمده است : ابزار قمار حرام است . ولی اگر شیئی قبلاً آلت قمار بوده اما بعداً از آلت قمار خارج شود دیگر حرام نیست . اگر فقیهی شطرنج را حرام می کند چون در حکم ابزار قمار است .

کلیدهای بحث فلسفه احکام :

• رعایت مجموع مصلحت فرد و جامعه

در اسلام نگاه آن تنها فرد نیست بلکه به جامعه می نگرد مثلاً " اگر در اداره به فردی ظلم شده است . باید گذشت کند و مصلحت جامعه را بر خود ترجیح دهد .

• رعایت تطابق نظام تکوین و تشریح

هر حکم شرعی که خدا داده است یک مصلحت در آن است مثلاً " همان خوردن گوشت خوگ که حرام است .

۳- رعایت ارتباط بین آخرت و دنیا (مجموع زندگی انسانها)

یعنی اعتقاد به دنیا و آخرت ؛ که دانشمندان دنیایی اعتقادی به دنیا و آخرت ندارند. دین اسلام احکامی گفته که بر اساس مصلحت و مفاسدی است که وجود دارد و برای اینکه بخواهیم عبد و بنده خدا باشیم باید فرامین الهی را لیبیک بگوییم. اکنون ممکن است کاری انجام بدهیم که ممکن است پنج سال دیگر سود دهی داشته باشد.

ششمین جلسه تفسیر قرآن با موضوع اخلاق در اداره

ششمین جلسه تفسیر قرآن جهت اعضاء هیات علمی و کارکنان در روز پنج شنبه مورخ ۹۳/۱۱/۰۹ ساعت ۹ صبح در آمفی تئاتر علامه فیض کاشانی با موضوع اخلاق در اداره و استاد گرانقدر حاج آقای شاه فضل تشکیل گردید. گزیده ای از بیانات استاد :

در ابتدا تلاوت قرآن توسط حاج آقای شاه فضل و خلاصه ای از جلسه قبل توسط یکی از حاضرین قرائت گردید و سپس استاد گرانقدر ضمن تبریک به مناسبت تولد امام حسن عسکری (ع) و همچنین در رابطه با اینکه نامگذاری او به نام حسن ؛ که به خاطر اخلاق نیکوی وی بوده است نیز اشاره نمودند و سپس به ادامه بحث در رابطه با موضوع اخلاق در اداره پرداختند که بشرح ذیل می باشد :

از کان اخلاق اداری :

- ۱- کارکردن در جهت ارتقا سیستم
- ۲- کمک به همکاران
- ۳- داشتن صداقت در محیط اداری
- ۴- داشتن نظم کاری که فقط یکی از ارکان آن حضور و غیاب به موقع است اما رکن اصلی آن داشتن نظم کاری در جهت اجرای صحیح کار با توجه به مسئولیت و وظایفی که به فرد محول می گردد. روایت امیر المومنین (ع) :
اوصیکم بتقوی الله و نظم امرکم. شمارا به تقوای الهی و نظم در کارهایتان توصیه می کنم.

شناخت وظایف اداری :

- برای اینکه وظایف خود را به نحو احسن بشناسیم اشاره ای به داستان حضرت یحیی می کنیم : خداوند به حضرت یحیی فرمود آنچه به تو داده ایم خوب بفهم و خوب بدان عمل کن . یا یحیی خذ الكتاب بقوه
- ۱- انجام وظیفه به نحو احسن

با توجه به وظایفی که برای فرد تعیین می شود فرد بایستی بدون کم و کاستی بدان عمل کند . اگر وظایف فرد مشخص نگردیده و یا نیاز به بازنگری دارد . اقدامات لازم صورت گیرد .

۲- احترام به همکار و ارباب رجوع

سوره اسری آیه ۷۰ :

و لقد کرّمنا بنی آدم و حملناهم فی البرّ و البحر و رزقناهم من الطّیبات و فضّلناهم علی کثیر ممّن خلقنا تفضیلا
ما فرزندان آدم را گرامی داشتیم و آنها را در خشکی و دریا سوار کردیم و از غذاهای پاکیزه لذیذ روزی دادیم و آنان را بر بسیاری از مخلوقات خود برتری بخشیدیم .

در روایت آمده است : احترام به مومن از احترام به کعبه نیز مهم تر است . پس اگر افراد برای کاری به شما مراجعه می کنند با رویی باز و گشاده کار آنان را به نحو احسن انجام دهید .

۳- رعایت حریم شرعی بین آقایان و خانمها

در برخی از محیط های اداری ، حضور خانمها پرننگ تر از آقایان است و اسلام هم در این باره محدودیتی قائل نشده است . اما بایستی طرز برخوردمان با نامحرمان بر اساس شئون اسلامی باشد در این راستا اشاره ای به آیه قرآن می کنیم :

سوره احزاب آیه ۵۴: «و اذا سالتموهن متاعا فاسالوهن من وراء حجاب .»

یعنی اگر از آنها متاع و کالای مورد نیازی مطالبه می کنید از پشت پرده از آنها بخواهید .

پس در حیطه کاری باید محل کار خانمها از آقایان جدا باشد . حریم ها را نگه داریم . برای مثال اشاره به داستانی می کنیم :

فرد مومنی همیشه آرزو داشت که امام زمان را ببیند . روزی به خانه دوستش رفته و در آنجا لطیفه ای بیان می کند . همسر دوستش می خندد ، آن فرد از خنده او لذت می برد و همین باعث می گردد ؛ که امام زمان را نبیند .

تقویت مهارت های شغلی

در این راستا اشاره به داستان حضرت یوسف می کنیم . که در قرآن بیان شده است :

سوره یوسف آیه ۵۵ :

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ يوسف گفت : مرا بر خزانه های این سرزمین (مصر) بگمار ، زیرا که من نگهبانی دانا هستم .

پس حضرت یوسف از خداوند خواستار می گردد تا او را خزانه دار کشور کند چون او خود را حفیظ و علیم و دانا می داند .

۴- تلاش در جهت رفع مشکلات شخصی همکاران

در برخی کشورهای غربی ، خیلی از افراد در محیط های کاری به یکدیگر توجه ندارند اما در دین اسلام بیان شده است مشکلات همدیگر رسیدگی کنید از نظر اقتصادی ، خانوادگی و غیره البته بایستی جهت رفع مشکلات همکاران گام برداشت البته به گونه ای که به کار اداری لطمه وارد نشود .

دوست آن باشد که گیرد دست دوست در پریشان حالی و درماندگی

۵- آهسته صحبت کردن در اداره

در محیط کاری باید با آرامی صحبت کرد و با آرامی راه رفت در این زمینه در قرآن کریم در سوره لقمان بیان شده است:

سوره لقمان آیه ۱۹- وَأَعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ
صدای خود را کوتاه کن به درستی که زشت‌ترین صداها صدای الاغ‌هاست

نبایدهای اخلاقی در اداره:

۱- پرهیز از تجسس

سوره حجرات آیه ۱۲: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا يَحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از بسیاری از گمانها پرهیزید، چرا که بعضی از گمانها گناهناست؛ و هرگز [در کار دیگران] تجسس نکنید؛ و هیچ یک از شما دیگری را غیبت نکنند، آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟! [به یقین] همه شما از این امر کراهت دارید؛ تقوای الهی پیشه کنید که خداوند توبه‌پذیر و مهربان است!

تجسس در کار دیگران نیز مذمت شده است که این کار در حیطه اداری مذموم شده است یعنی نباید در کار دیگران دخالت کرد رفت و آمد افراد را کنترل کنیم و او را زیر زره بین قرار نمی‌دهیم. هرگاه فردی کار خلافی به صورت علنی انجام داد باید به او متذکر شد.

۲- پرهیز از گزارشهای غلط

بزرگترین آفت در محیط کاری دادن گزارشهای غلط و افراطی است لذا راست گویی بهترین عمل است.

۳- عدم استفاده شخصی از بیت المال

باید سعی کنیم در حیطه کاری از اموال بیت المال استفاده نکنیم اگر برحسب ضرورت ناچار شدیم استفاده کنیم بایستی جبران کرد برای مثال از پرینت استفاده کردیم، بیشتر از آن کاغذ برای سیستم بگذاریم یعنی همیشه سعی کنیم که از بیت المال طلبکار باشیم.

۴- تاخیر نکردن در کارها و به موقع انجام دادن

وقتی کاری را به ما محول می‌کنند بایستی در همان موقع انجام دهیم و به روزهای بعد محول نکنیم. یعنی کار را به موقع و همچنین مفید و مطلوب انجام دادن است مثلاً "چیزی که امروز نیاز است خریداری شود در خرید آن تاخیر شود تا اینکه ارزاتر خریداری گردد. که این کار ضررش، بیش از منفعت می‌باشد

پنجمین جلسه تفسیر قرآن با موضوع اخلاق در اداره

پنجمین جلسه تفسیر قرآن جهت اعضاء هیات علمی و کارکنان در روز پنج شنبه مورخ ۹۳/۱۰/۱۱ ساعت ۹ صبح در آمفی تئاتر علامه فیض کاشانی با موضوع اخلاق در اداره و استاد گرانقدر حاج آقای شاه فضل تشکیل گردید .
گزیده ای از بیانات استاد :

در ابتدا تلاوت قرآن و همچنین خلاصه ای از جلسه قبل توسط حاج آقای شاه فضل قرائت گردید و سپس استاد گرانقدر در رابطه با موضوع اخلاق در اداره به بحث پرداختند که بشرح ذیل می باشد :

اکنون ببینیم چه مصادیقی از اخلاق در اداره و چه اخلاقی در خانه کاربرد دارد و بایستی تلاش کرد تا آنها را شناسایی و نقاط مثبت را تقویت کرد .

اخلاق اداری : برای اخلاق دو تعریف بیان شده است :

- ۱ - اخلاق همان صفات نفسانی است بعضی ها معتقدند که صفات ثابت انسانی است . در کلیات اخلاق اختلافی وجود دارد . ما قائل هستیم اخلاق مطلق است اما مادی گراها معتقدند که اخلاق نسبی است یعنی معتقدند که انسان منشا تبیین حق است در حالی که ما معتقدیم خداوند منشا تبیین حق است .
- ۲ - تعریف دیگر اخلاق رفتارهای اخلاقی است . مانند احترام گذاشتن به دیگران

تفاوت بین اخلاق و آداب :

اخلاق : به همان صفات نفسانی و رفتارهای ناشی از همان صفات می باشد .
آداب : به قرار دادهای اجتماعی می گویند مثلاً " برای عیادت از یک بیمار ؛ برای او شیرینی و گل و گیاه می برند که این عمل جزئی آداب می باشد . پس می توان گفت : اصل احترام گرفتن اخلاق است و چگونگی احترام گرفتن نیز آداب است .

اهمیت اخلاق اداری :

اخلاق امری الهی است . هنگامیکه امورات الهی می گردد ، یعنی مطابق با فطرت انسانی است هنگامیکه این اخلاق در اداره شیوع پیدا کند . آدمها احساس رضایت دارند چون مطابق با فطرتی است که در درون آنها وجود دارد . لذا نتیجه کارها راحت تر و احساس رضایت از کار بیشتر می شود .
در بحث لذت می گوئیم چه چیزی برای انسان لذیذ است و انسان را شاد می کند می گویند آن چیزی که طبع انسان را ارضا کند باعث شادی و رضایت انسان می شود
آدمها تشنه موازین اخلاق هستند یعنی روح آنها با دیدن رفتارهای اخلاقی شاد می شود . (برای مثال ابراز احساسات) و در صورت مواجهه با این رفتارها روح آدمها لذت می برد . یکی از مسائلی که باعث موفقیت پیامبر شد ؛ همان اخلاق نیکو و حسنه ایشان بود حتی اگر کسی که به نزد به پیامبر می آمد و در پایین ترین سطح قرار داشت پیامبر با ایشان بهترین برخورد را می نمود .

مصادیق اخلاق در اداره :

- ۱- داشتن اخلاص در محیط اداره : یعنی هر کاری که در اداره انجام می دهیم برای رضای خدا باشد . وظایف محول شده در اداره می شود تکلیف شرعی ؛ یعنی همان طور که در نماز می گوئیم :قربه الی الله ، کار اداری نیز در واقع باید به همان صورت باشد . نداشتن اخلاص باعث می شود تمام کارهایی که انسان انجام می دهد به هدر رود .
- ۲- تعهد : موظف بودن به وظایفی که بر عهده ی انسان قرار می گیرد .به عهده نگرفتن وظایف و درست انجام ندادن کارها عدم تعهد می شود .
- ۳- کار کردن در جهت ارتقاء سیستم
- ۴- تلاش در جهت رشد نیروها : سیستمی خوب است که نیروها در آن رشد کنند و همه ی نیروها در جهت رشد همدیگر تلاش کنند.
- ۵- کمک کردن به همکاران
- ۶- صداقت داشتن در محیط کار : باعث افزایش راندمان کار و افزایش اعتماد در محیط کار می شود.

چهارمین جلسه تفسیر قرآن با موضوع صبر

چهارمین جلسه تفسیر قرآن جهت اعضاء هیات علمی و کارکنان در روز پنج شنبه مورخ ۹۳/۰۹/۱۳ ساعت ۹ صبح در آمفی تئاتر علامه فیض کاشانی با موضوع صبر و استاد گرانقدر حاج آقای شاه فضل تشکیل گردید .

گزیده ای از بیانات استاد :

در ابتدا تلاوت قرآن توسط حاج آقای شاه فضل و خلاصه ای از جلسه قبل توسط یکی از حاضرین قرائت گردید و سپس استاد گرانقدر در رابطه با صبر به بحث پرداختند که بشرح ذیل می باشد :

معنا و مفهوم صبر

۱. صبر در لغت به معنای حبس و بازداشتن است. هرگاه کسی خویشتن را از فعلی اختیاری باز دارد صبر کرده است.

۲. «بازداشتن خود از عملی که مانع رسیدن به هدف و یا موجب تأخیر در رسیدن به هدف می شود».

پس صبر یعنی هر گاه مشکلی پیش آید و همان لحظه جواب ندهی و سر فرصت و بعداً "جواب دهی این همان صبر است .

۱. خواجه نصیر الدین طوسی در اوصاف الاشراف در تعریف صبر می گوید: «نگاهداری نفس از بیتابی هنگام وقوع امری که مطلوب نیست».

۲. راغب اصفهانی صبر، را اینگونه معنا می کند: «الصبر حبس النفس على ما يقتضيه العقل والشرع أو عما تقتضيان حبسها عنه؛ صبر، خوشتن داری است بر انجام چیزی که عقل و شرع آنرا اقتضا می کنند، یا حفظ کردن خویش از چیزی که عقل و شرع، خوشتن داری از آنرا اقتضا می کنند».
۳. صبر ضد جزع می باشد

اهمیت صبر :

۱. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ الصَّبْرُ مِنَ الْإِيمَانِ بِمَنْزِلَةِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ فَإِذَا ذَهَبَ الرَّأْسُ ذَهَبَ الْجَسَدُ كَذَلِكَ إِذَا ذَهَبَ الصَّبْرُ ذَهَبَ الْإِيمَانُ الكافي ۲ ۸۹ باب الصبر ..... ص : ۸۷
۱. فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ (انعام ۱۲۵)
- پس هر که را خدا برای او هدایت بخواد قلبش را به نور اسلام روشن و گشاده گرداند. و هر که را بخواد گمراه نماید دل او را از پذیرفتن ایمان تنگ گرداند چنان که گویی می خواهد برفراز آسمان رود این گونه خدا پلیدی را بر آنان که به حق نمی گروند مقرر می گرداند .

اهمیت صبر در روایات عن ابی عبد الله ع :

۲. رَأْسُ طَاعَةِ اللَّهِ الصَّبْرُ وَالرِّضَا عَنِ اللَّهِ فِيمَا أَحَبَّ الْعَبْدُ أَوْ كَرِهَ وَلَا يَرْضَى عَبْدٌ عَنِ اللَّهِ فِيمَا أَحَبَّ أَوْ كَرِهَ إِلَّا كَانَ خَيْرًا لَهُ فِيمَا أَحَبَّ أَوْ كَرِهَ
۳. الكافي ۲ باب الرضا بالقضاء ..... ص : ۶۰
۴. صبر به منزله سر در بدن است ، اگر بدن بدون سر باشد انسان زنده نمی ماند پس صبر هم مانند سر است برای ایمان ؛ اگر صبر نباشد ایمان هم سست می باشد . و انسانهایی که صبر ندارند مانند ابتر هستند .
- ۵.

بهشت پاداش صابران:

۶. وَ جَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَ حَرِيرًا (انسان ۱۲) و به پاداش آن صبرشان بهشت و لباس حریر به آنها می دهد .
- ۷.
۸. سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ (رعد ۲۴) سلام بر شما که در اطاعت خدا صبر پیشه کردید چه نیکوست عاقبت آن سرا
- ۹.
۱۰. أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَ سَلَامًا (فرقان ۷۵)

۱۱. این بندگان هستند که با صبری که کرده اند غرفه های بهشت را پاداش یابند و در آنجا با تحیت و سلام روبرو شوند.

۱۲.

۱۳. أُولَئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرُؤْنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ (قصص ۵۴)

۱۴. اینان به خاطر آن صبری که ورزیده اند پاداششان را دو برابر دریافت می کنند بدی را به نیکی دفع می کنند و از آنچه روزی آنان کردیم انفاق می کنند.

۱۵.

۱۶. إِنِّي جَزَيْتَهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ (۱۱۱)

۱۷.

۱۸. ۶. عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع: الْجَنَّةُ مَحْفُوفَةٌ بِالْمَكَارِهِ وَالصَّبْرُ فَمَنْ صَبَرَ عَلَى الْمَكَارِهِ فِي الدُّنْيَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَجَهَنَّمَ مَحْفُوفَةٌ بِاللَّذَاتِ وَالشَّهَوَاتِ فَمَنْ أَعْطَى نَفْسَهُ لَذَّتَهَا وَشَهَوَاتَهَا دَخَلَ النَّارَ (الكافي ۲ ۸۹ باب الصبر ..... ص
:)

۱۹.

۲۰.

۲۱. صبر سخت ترین کارها:

۲۲. وَ اصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ (لقمان ۱۷) بر هرچه به تو رسد صبر پیش گیر که این از کارهای مهم است.

۲۳.

۲۴. وَ لَمَنْ صَبَرَ وَ غَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ (شوری ۴۳) هر که صبر کند و ببخشد این از کارهای پر ارزش است.

صبر مانع خسران:

وَ الْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ (۳)

قسم به عصر که انسانها همه در خسارت و زیانند مگر آنان که ایمان آورده و عمل نیک انجام داده اند و یکدیگر را به درستی و راستی و صبر سفارش کرده اند.

صبر باید برای خدا باشد:

۱. وَ اصْبِرْ وَ مَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ (نحل ۱۲۷) صبر پیشه کن که صبر تو جز به توفیق خدا نیست و به خاطر آنها غمگین مشو و از مکر آنان دلتگ مباش.

۱. وَ لِرَبِّكَ فَاصْبِرْ (مدثر ۷) و برای خدا صبر و شکیبایی پیش گیر.

۱. وَ اصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ (طور ۴۸)

ای رسول بر حکم پروردگار خود صبر کن که تو پیش نظر مایی و چون برخیزی به ستایش پروردگار خود تسبیح گوی

۱. فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْأُخُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ (قلم ۴۸)

پس ای رسول برای حکم خدای خود صبر کن و مانند همدم ماهی (حضرت یونس) مباش آنگاه که به حال غم و اندوه خدا را خواند

نیت های دیگر صبر:

۱. اظهار قوت نفس و اطمینان نزد مردم تا ایشان او را محکم و قوی دل فرض کنند. (مستکبران)
۲. صبر برای رسیدن به ثواب و رحمت و امید وصول به درجات بالای بهشت (زهاد و پرهیزکاران)
۳. خوشحالی به آنچه که از ناحیه خداوند به آنها می رسد (محبین)
۴. صبر برای عملی کردن نیت شیطانی خود (شیطانی)
۵. صبر در برابر فرد ظالم باشد که منجر به ظلم شود (ظلمانی)

صبر اگر موجب گناه بیشتر شود صبر شیطانی خواهد بود

خداوند یار صابران:

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ (۱۵۳) بدرستی که خداوند با صابرین است.

صبر انبیاء:

۱. وَ إسماعیلَ وَ إدریسَ وَ ذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِّنَ الصَّابِرِينَ (۸۵) حضرت اسماعیل و ادريس هم صبر نموده اند

۱. فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ (احقاف ۳۵)

ای رسول صبور باش همچنان که پیامبران الوالعزم صبر کردند و برای آنان تعجیل مکن (پیامبر مامور به صبر شده است)

۱. سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ (صافات ۱۰۲)

اگر خدا بخواهد مرا از سابرین خواهی یافت (در خصوص حضرت ابراهیم که فرزندش را می خواست ذبح کند و خواستار صبر شد.)

۱. وَ خُذْ بِيَدِكَ ضِغْتًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُتْ إنا وَجَدناه صابراً نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ (ص ۴۴)

ما ایوب را بنده ای صابر یافتیم چه نیکو بنده ای بود که دائم رجوع و توجه اش به درگاه ما بود .

۱. وَ جَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَ كَانُوا بآيَاتِنَا يُوقِنُونَ (انبیاء ۲۴)

صبر جمیل:

۱. وَ جَاؤُ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ (۱۸)

۲. قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (۸۳)

۳. فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا (۵)

۴. قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ ع يَرْحَمُكَ اللَّهُ مَا الصَّبْرُ الْجَمِيلُ قَالَ ذَلِكَ صَبْرٌ لَيْسَ فِيهِ شَكْوَى إِلَى النَّاسِ

(الكافي ۲ ۹۳ باب الصبر ..... ص: ۸۷)

معنای صبر جمیل:

قال الصادق ع: صبری است که در آن شکایت به احدی از مردم نباشد

۱. ابراهیم (علیه السلام) یعقوب را برای حاجتی نزد راهبی از رهبان و عابدی از عباد فرستاد ، راهب وقتی او را دید

خیال کرد خود ابراهیم است ، پرید و او را در آغوش گرفت ، و سپس گفت : مرحبا به خلیل الرحمان ،

یعقوب گفت : من خلیل الرحمان نیستم بلکه یعقوب فرزند اسحاق فرزند ابراهیم ام . راهب گفت : پس چرا

اینقدر تو را پیر می بینم چه چیز تو را اینطور پیر کرده ؟ گفت : هم و اندوه و مرض حضرت فرمود هنوز

یعقوب به دم در منزل راهب نرسیده بود که خداوند بسویش وحی فرستاد : ای یعقوب ! شکایت مرا نزد

بندگان من بردی ! یعقوب همانجا روی چهار چوبه در ، به سجده افتاد ، در حالی که می گفت پروردگارا !

دیگر این کار را تکرار نمی کنم ، خداوند هم وحی فرستاد که این بار تو را آمرزیدم ، بار دیگر تکرار مکن ،

از آن به بعد هر چه ناملایمات دنیا به وی روی می آورد به احدی شکایت نمی کرد ، جز اینکه یک روز گفت :

انما اشکو بشی و حزنی الی الله و اعلم من الله ما لا تعلمون (آیه ۸۶ سوره یوسف .)

۱. در الدر المنثور است که عبد الرزاق و ابن جریر ، از مسلم بن یسار و او بدون ذکر سند از رسول خدا (صلی الله

علیه و آله و سلم) روایت کرده که فرمود : کسی که گرفتاری خود را به مردم بگوید و انتشار دهد از صابران

نیست ، آنگاه این آیه را تلاوت فرمودند : انما اشکو بشی و حزنی الی الله .

پاداش بی حساب برای صابران:

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ

أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ (۱۰)

صبر عامل تقویت نیروهای انسانی:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ (انفال ۶۵)

صبر مانع خفت و خواری:

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ (روم ۶۰)

پس صبر کن که وعده خدا حق است مراقب باش آنان که ایمان ندارند تو را به خفت و سبکی نکشند

کمک گرفتن از صبر:

۱. وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ (۴۵)
۲. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ (۱۵۳)
۳. قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ (۱۲۸)

صبر انسان و امتحانات الهی:

۱. وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الثَّمَرَاتِ وَ بَشِّرِ الصَّابِرِينَ (بقره ۱۵۵)
۲. وَ الصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَ الضَّرَّاءِ وَ حِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ (۱۷۷)

صبر انسان و آیات الهی:

إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ (ابراهيم ۵) که در این برای هر صبور شکر گزاری دلایلی خواهد بود.

لقمان ۳۱ آیان دیدی که کشتی به لطف و نعمت خدادار دریا سیر می کند تا برخی از آیات خویش را به شما بنمایاند؟ این نشانه هایی است برای هر انسان صبور و شکر گزار

سبا ۱۹) ولی گفتند ای پروردگار ما میان سفرهای ما دوری بیفکن برخویش ستم کردند مانیز آنها را داستانهایی برای عبرت دیگران کردیم و بکلی پراکنده شان ساختم در این برای صابران شکر گزار عبرت هاست

شوری ۳۳) اگر خدا بخواهد باد را سکون می دهد تا کشتی ها بر پشت دریا از جنبش بایستند در این برای صابران شکر گزار نشانه هایی است .

اقسام صبر:

صبر بر مصیبت: در مقابل حوادث و اتفاقات صبور بودن مثلاً " در حادثه تصادف از کوره در نرویم و سخنان ناشایست نزنیم که اینگونه صبر سیصد برابر پاداش دارد .

صبر بر طاعت : سختی عبادت را تحمل کردن مثال رسیدگی به پدر و مادر پیر که واجب الهی است یا با صبر نماز خواندن است . که در این صبر ششصد برابر پاداش دارد

صبر بر معصیت : برای انسان گناهی فراهم شده است مثال تهمت زدن ، دروغ گفتن که بر آن معصیت صبر کن که اجر این صبر نهصد برابر است .

اما صبری که سخت تر از همه است صبر در منزل است چون فرد در منزل آزاد است و اگر جلو خشم خود را نگیرد و صبر نکند گناهی عظیم دارد .

سومین جلسه تفسیر قرآن با موضوع خانواده و اهمیت آن

سومین جلسه تفسیر قرآن جهت اعضاء هیات علمی و کارکنان در روز پنج شنبه مورخ ۹۳/۰۸/۲۲ ساعت ۹ صبح در آمفی تئاتر علامه فیض کاشانی با موضوع **خانواده و اهمیت آن** و استاد گرانقدر حاج آقای شاه فضل تشکیل گردید .

گزیده ای از بیانات استاد:

در ابتدا خلاصه ای از جلسه قبل توسط یکی از حاضرین قرائت گردید و سپس استاد گرانقدر ضمن عرض تسلیت به مناسبت ایام سوگواری سرور و سالار شهیدان ؛ به ادامه بحث در باره خانواده پرداخته است که بشرح ذیل می باشد:

مشترکات و تفاوت های زن و مرد:

خانمها و آقایان خصلتهای مشترک و متفاوتی دارند که باید در رفتار متقابل با آنها این ویژگیها لحاظ شود، همچنان که برخورد با یک کودک چهار ساله و نوجوان متفاوت است . به عبارتی می توان گفت از مردها انتظار مرد بودن و از زنها انتظار زن بودن را باید داشت.

مشترکات زن و مرد:

1-مشترکات جسمانی :

اشتراک در راست قامتی، دست و پا، چشم، دهان، ابرو، گوش و اندامهای فیزیولوژیکی مثل قلب، کبد، کلیهها، سیستم تعادل حیاتی، سیستم تعرق، سلولهای حسی و عصبی و... از موارد این تشابهات است

2-مشترکات سرشتی:

بر اساس آموزه های اسلامی و منطق قرآنی، زن و مرد از حقیقت و سرشتی واحد برخوردارند. یعنی گوهر وجودی و انسانی آنان تفاوت ندارد . در فرهنگ لغت برای سرشت، معانی چون فطرت، طینت، نهاد، خوی، خلق، طبیعت خمیر مایه و طبع و ... بیان شده است که از مجموع آنها می توان فهمید که سرشت به آن چیزی می گویند که جزو ذات یک

چیز است و از عوارض آن نیست یعنی اموری که جزو خمیره یک شیء بوده و هنگام آفرینش و خلقت همراه او باشد و جدا شدنی نباشد.

سوره روم آیه ۳-۲۱:

از نشانه‌های او (خداوند) آن است که برای شما از [جنس] خودتان همسرانی بیافرید.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا؛

«ای مردم تقوا پیشه کنید در مقابل پروردگاری که شما را از نفس واحدی آفرید و همسرش را نیز از همان نفس و

ماهیت خلق کرد و از این دو صنف (آدم و حوا) مردان و زنان فراوانی پدید آورد.»

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً... (نساء، ۱).

-3 اشتراک در استعداد کمال طلبی:

خداوند شما را (زن و مرد) از شکم مادرانتان خارج نمود در حالی که هیچ چیز نمی‌دانستید و برای شما گوش و چشم و

عقل قرار داد تا شکر نعمت او را به جا آورید.

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (نحل، ۷۸).

-5 اشتراک در هدف غایی آفرینش:

جن و انس را نیافریدم، جز برای اینکه مرا پرستند و عبادت کنند (تا به کمال برسند).

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (ذاریات، ۵۶).

-6 اشتراک در دریافت پاداش:

من (پروردگار) مزد و پاداش هیچ کسی از شماها را ضایع نمی‌کنم چه مرد باشد و چه زن. (یعنی پاداش همه محفوظ

است)

أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى (آل عمران، ۱۹۵).

-7 اشتراک در کرامت انسانی:

به راستی ما فرزندان آدم را گرامی داشتیم و آنان را در خشکی و دریا [بر مرکب‌ها] بر نشانیدیم و از چیزهای پاکیزه به

ایشان روزی دادیم و آنها را بر بسیاری از آفریده‌های خود برتری آشکار دادیم .

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا (اسراء، ۷۰).

-8 اشتراک در حق انتخاب و تعیین هدف:

قدرت انتخاب و اختیار از امتیازهای بزرگ و اساسی انسان است که در جهان‌بینی الهی مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفته

است.

قرآن کریم در این باره می‌فرماید: ما راه را به او (انسان) نشان دادیم، خواه شاکر باشد (و پذیرا گردد) یا ناسپاس.

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا (انسان، ۳).

9- اشتراک در تکالیف عبادی:

هر کس به خدا و روز رستاخیز ایمان بیاورد و عمل صالح انجام دهد، پاداششان در نزد پروردگار مسلم است...؛ و در آیه دیگری می‌فرمایند: اَمَّا كَسَانِي كِه اِيْمَانِ اَوْرَدَه وَ كَارِهَائِي شَائِسْتَه اِنْجَام دَادَنْد، پاداشی دایم دارند. .
مِنَ اَمْنِ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ (بقره، ۶۲).
اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَهُمْ اَجْرٌ غَيْرٌ مَّمْنُوْنَ (فصلت، ۸).

• تفاوت‌های زن و مرد:

1- تفاوت عاطفی

زنان با مردان در بُعد عواطف و احساسات تفاوت‌های آشکاری دارند. روابط اجتماعی قوی، نوع دوستی، صمیمیت، توجه به دیگران و حمایت از سایرین از ویژگی‌های زن‌ها می‌باشد. زنان به طور طبیعی به احساسات لطیف و عواطف ملایم و ظریف مجهز هستند. زنان قدرت سازگاری و انعطاف بیشتری دارند و لذا هنگام برقراری رابطه با مرد، خود را با او وفق می‌دهند. به دلیل عاطفی بودن زنان، آنها معمولاً در علوم استدلالی و مسائل خشک عقلانی به پای مردها نمی‌رسند ولی در ادبیات، نقاشی، شعر و سایر مسائلی که با ذوق و احساسات مربوط است دست کمی از مردها ندارند. جان‌گری می‌گوید: به دلیل عاطفی‌تر بودن زنان، اینها از شوهرشان بیشتر دلسوزی می‌خواهند در حالی که مردها بیشتر اعتقاد و اعتماد همسرشان را می‌خواهند.

آیت‌الله مطهری با بکارگیری واژه «رأفت» و با بیان تفاوت میان شهوت و رأفت، این ویژگی را از شاهکارهای آفرینش و چیزی فراتر از حس استخدام و منفعت‌طلبی می‌داند و می‌گوید: گرچه علاقه زن و مرد به یکدیگر طرفینی است اما، برخلاف اجسام بی‌جان، این جسم کوچک‌تر (زن) است که جسم بزرگ‌تر را به سمت خود می‌کشاند. خلقت هدفمند مرد را مظهر طلب و عشق و زن را مظهر محبوبیت، عواطف و معشوقیت قرار داده است.
عواطف لازمه و پشتوانه مادری است:

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا...؛ اعراف (۷)، ۱۸۹
«اوست آن کس که شما را از نفس واحدی آفرید، و جفت وی را از آن پدید آورد تا بدان آرام گیرد.»

2- تفاوت در علایق و گرایش‌ها:

از دیگر ویژگی‌های روانی زنان علاقه به زیبایی و دلبستگی به زیورآلات و مظاهر دنیوی است که این ویژگی در مردان کمتر مشاهده می‌شود. همچنین خودآرایی، خودنمایی، پوشیدن لباس‌های توجه‌انگیز، علاقه به دوستی‌های انفرادی (برعکس پسران)، تجمل‌گرایی در امور زندگی و حتی در چیدن سفره و پخت غذا، از ویژگی‌هایی است که زنان با مردان تفاوت آشکاری دارند.

3- تفاوت در حافظه و هوش:

در هوش کلی بین زنان و مردان تفاوت آشکاری ثابت نگردیده است. مردان در دریافت و شناخت مفاهیم انتزاعی و

کلمات مجرد برتری دارند اما زنان در کاربرد لغات، ادای کلمات و مهارت‌های خواندن و سخنوری موفق‌ترند. دختر بچه‌ها زودتر از پسرها زبان باز می‌کنند و لکنت زبان کمتری دارند. زن‌ها در آزمون کلامی و حافظه بصری از مردان قوی‌تر هستند. مردان در آزمون غیر کلامی به‌ویژه استعداد تجسم فضایی قوی هستند. مردها در استعداد عددی بالاترند و دختران در حافظه لغات برتری دارند. پسران در استدلال ریاضی قوی‌ترند و دختران در ادبیات و موضوعات حفظی که کمتر به استدلال نیاز دارد قوی‌ترند. در مورد زمینه‌های حافظه و دقت در جزئیات، برتری جزئی دختران بر پسران به ظهور رسیده است ولی در میدان گویش و تکلم برتری دختران زیاد بوده است.

تفاوت در صبر و حیا:

امیرمؤمنان فرمود: خداوند حیا را بر زنان مسلط کرده است.
رسول خدا فرمود: خداوند متعال برای زن، صبر ده مرد قرار داد.

4- تفاوت معنوی و مذهبی:

به اعتقاد عده‌ای از روان‌شناسان، زنان مذهبی‌تر از مردان بوده و گرایش به معنویت و دینداری در آنان بیشتر است. [۱] همچنین روان‌شناسان اعتقاد دارند که به دلیل تناسب و سازگاری مسایل معنوی و دینی با روان زنان، گرایش قلبی به دین در بین زنان بیشتر است. [۲] آیت‌الله جوادی آملی می‌نویسد: زن‌ها در بخش دل و قلب و گرایش و جذب، موفق‌تر از مردان هستند. لذا مناجات در زن‌ها بیش از مردان و یا لااقل همتای آنان است. [۴] تجربه و مشاهدۀ عینی نیز نشان می‌دهد که زنان گرایش و تمایل بیشتری به مجالس مذهبی، دعا، زیارت و ارتباط با خدا دارند. در تحقیقی که در این زمینه انجام شد، مشخص گردید که دختران، بیش از پسران به نماز و ارتباط معنوی با خداوند تقید دارند [5].

5- تفاوت عقلی و ادراکی:

عقل جوهره بسیط و ادراک است که خداوند به همه داده است؛ آنچه مهم است تعقل است یعنی استفاده از عقل است خانمها چون احساساتی هستند و این احساسات بر عقل آنها تسلط می‌یابد.

مفهوم عقل:

*قوة ادراک خیر و شرّ و تشخیص بین آنها،

*قوة تشخیص خوب و بد؛

*قوة نظم‌دهنده زندگی؛

*قوة تشخیص مصالح و مفساد و حجت باطنی؛

*نیروی کلی شناخت که کارش درک و تشخیص است؛

*ابزار عالی شناخت و ادراک

آیت‌الله مصباح یزدی:

معتقد است که زن در استعداد عقلی با مرد یکسان است اما به دلیل آنکه زن از نظر طبیعی دارای عاطفه و احساسات بیشتری است، کارکرد عقلی تا حدودی تضعیف می‌گردد. ایشان آلوسی از مفسران اهل سنت و امین‌الاسلام طبرسی نویسنده نامدار شیعی و صاحب مجمع‌البیان نیز بر برتری مرد در تصمیم‌گیری، رأی استوار و برتری عقلی تأکید دارند. علاوه بر مطالب فوق اندیشمندانی چون محمدتقی جعفری به نقص در عقل نظری زن تأکید کرده‌اند. علامه

طباطبایی نیز تفاوت زن و مرد در دو حوزه نظری و عملی را پذیرفته‌اند و مرحوم علامه در بحث تفاوت زن و مرد در ارث، به برتری تدبیر مردانه اشاره می‌کند.

6- تفاوت در ریسک و عدم ریسک

مردان ریسک را دوست دارند و اهل جسارت هستند ولی زنان محتاطانه عمل می‌کنند.

7- تفاوت در خودمختاری

مردان خودمختاری را دوست دارند و نیاز دارند که خودشان مدیر باشند و امر و نهی کنند و لذا سعی می‌کنند کارهایی را انتخاب کنند که خودشان تصمیم بگیرند. زنان بیشتر کارهای ثابت و کاری را دوست دارند که مدیریت آن با دیگری است و اینها فقط حقوق می‌گیرند.

برخی از ویژگیهای روانشناختی و رفتاری بانوان:

زن وقتی ازدواج می‌کند و به خانه شوهر می‌آید تمام امید و عشقش را به او می‌سپارد و او را تنها تکیه‌گاه و پشتیبان خود می‌داند از این رو وابستگی زیادی به او پیدا می‌کند و انتظار دارد همسرش او را مورد احترام قرار دهد و به او توجه کند ولی وقتی با رفتار سرد همسرش روبرو می‌شود احساس ترس می‌کند

زنان خیلی دیر به کسی دل میندند و پس از دل بستن احساس میکنند که تنها آن شخص میتواند خواسته‌هایش را برآورده کند. پس همسران باید زن خود را دلبسته خود کنند و کاری کنند که دلش جای دگر نرود.

چیز که بیش از هر امر دیگر برای زن ارزش دارد این است که مورد تکریم و احترام شوهرش قرار گیرد و مرد از او به عنوان بهترین در زندگی یاد کند و از فداکاریهایش در زندگی تجلیل نماید.

زن بسیار حساس و زود رنج است. بلکه فطرتاً اینچنین است، گاهی یک حرف نامربوط مرد می‌تواند تا مدت‌ها دید منفی زن را نسبت به او به دنبال داشته باشد. احساس منفی در زن او را از کار و تلاش مطلوب باز می‌دارد. وقتی تعدادی از این منفی‌ها روی هم جمع شد لذت زندگی کم می‌شود.

زنها وقتی مورد انتقاد و سرزنش اطرافیان خود قرار می‌گیرند، (زنان بیش از مردان در معرض انتقاد هستند) به شوهرشان بیشتر علاقه نشان میدهند و سعی میکنند از او به عنوان مأمن و پناهگاه خود استفاده کنند.

زنها به موفقیت‌های همسر خود عشق می‌ورزند.

تجلیل از فداکاریهای زن سبب میشود که او احساس افتخار کند و بیش از گذشته به شما وابسته شود.

یادآوری خاطرات شیرین گذشته از زیباترین لحظات زندگی یک زن به حساب می‌آید.

گفتن کلمات محبت‌آمیز نظیر: همسر عزیزم، تو زیبا هستی، نازنینم، خوشحالم از این که با تو زندگی میکنم و ... موجب افزایش محبت زن به شوهر میگردد.

زنها تحمل دوری همسر خود را ندارند.

زنها تحمل بی‌خبری از همسر خود را ندارند.

زنان دوست دارند وقتی ماجرای را تعریف میکنند آن را با تمام جزئیات بیان کنند و احساس میکنند به این وسیله نظر مخاطب‌شان را بیشتر میتوانند به سوی خود جلب کنند.

زنان به دنبال آرزوهای بزرگ و گاهی هم محال هستند، بیشتر دوست دارند در دنیایی رؤیایی زندگی کنند و معمولاً تفکرات عاشقانه در سر میپورانند. بیش از مردان به امور ظریف و هنرمندانه علاقه دارند و این نشأت گرفته از روح لطیف آنان است.

زنان به قیافه و زیبایی ظاهری خود اهمیت میدهند و سعی میکنند خود را زیباترین همسر در نظر شوهرشان جلوه دهند از این رو به لباس و وسایل شخصی خود توجه ویژه‌ای دارند.

تعریف از زیبایی زن سبب افزایش محبت زن نسبت به شوهرش میشود.

زن علاقه‌مند است که همسرش از آرایش او تعریف کند و به او بگوید از چه نوع آرایشی استفاده کند.

زنان برخلاف مردان وقتی خسته میشوند بیش از حد معمول حرف میزنند و سعی دارند با حرف زدن خستگی را از تن خود بیرون کنند.

زنان نسبت به مردان بیشتر جنب و جوش دارند از این رو سعی میکنند در کارهای مختلف دخالت کنند. به این وسیله میخواهند تواناییهایشان را نیز بیان دارند و دوست دارند که دیگران هم نسبت به کارهایشان اظهار نظر کنند البته اظهار نظری که مطابق با میلشان باشد.

غالب زنها در انجام امور منزل و برای تربیت فرزندان خود اهتمام زیادی میورزند.

بهترین زمانی که میتوانید نظر زن را به سوی خود جلب کنید زمانی است که با او همدلی نموده و مورد نوازش قرار دهید.

زنان برخلاف مردها به کارهای کوچک بیشتر اهمیت میدهند.

زنان در مشاجره با همسرانشان سریعاً نسبت به او کینه پیدا میکنند و از انتقام گرفتن لذت میبرند.

زن وقتی خسته است بهترین راهی که میتوان از او رفع خستگی کرد نوازش اوست.

زن وقتی احساس امنیت نکند و یا از جانب مرد مورد سرزنش یا تهدید قرار گیرد گوشه‌گیری میکند و پس از حل مشکل دوباره به حال عادی باز میگردد.

زنها وقتی میخواهند شوهرشان را سرزنش کنند از سخنان کنایه آمیز استفاده میکنند. آنان تمایل ندارند زمینه رنجش همسر خود را فراهم سازند.

یکی از طرق افزایش محبت زن نسبت به مرد این است که مرد به رویدادهای مهم زندگی مشترک خود توجه کند، به عنوان مثال در روز تولد همسرش، سالروز ازدواجشان و یا در اعیاد مختلف یک هدیه کوچک تهیه و به او تقدیم نماید. زن برای کسی که به سخنان او گوش میکند و به آن اهمیت میدهد ارزش فراوانی قائل است.

برخی از ویژگیهای روانشناختی و رفتاری مردان:

مرد دوست دارد همسرش فقط او را دوست داشته باشد و وقتی می‌بیند همسرش نسبت به شخص دیگری ابراز محبت می‌کند حسد می‌ورزد هر چند که به زبان بیان نکند. این حسادت بر رفتارهای بعدی او تأثیر منفی خواهد گذاشت.

مرد دوست دارد همسرش به او اعتماد کند و او را پناهگاه خود بداند. پس زنان از این عاطفه خدادادی استفاده کنند. واقعاً هیچ پناه گاهی بهتر از شوهر برای زن وجود ندارد، حتی والدین

مرد نیاز به تشویق و تشکر همسرش دارد و زن نباید تشکر از فعالیت های مرد خود را فراموش کند. این واکنش زن موجب ترغیب و تشویق همسر برای انجام کار و فعالیت بیشتر میشود و به موجب این تشویق مرد به کار و زندگیاش دلگرم میشود و با انرژی بیشتری شروع به فعالیت میکند

وقتی مرد سرگرم انجام کاری است مزاحم او نشوید و انتظار نداشته باشید به خواسته های شما توجه کند. اگر می توانید کمکش کنید نه اینکه مزاحم شوید.

مردها سعی دارند کارهایی را که به عهده گرفته اند با عشق و علاقه و درایت کافی انجام دهند و به نتیجه برسند، تا به این وسیله بتوانند در نظر همسرشان بهترین باشند و کاردانی و درایت خود را به او ثابت کنند و زمانی که می بینند نتوانستند توجه او را به خود جلب کنند احساس می کنند شخصیت شان به مخاطره افتاده است.

مرد برای حفظ استقلال و مدیریت خود در منزل گاهی از ابراز محبت به همسرش خودداری میکند لیکن پس از مدت کوتاهی دوباره به حال اولیه خود برمیگردد و چون گذشته عادی برخورد میکند.

بهترین مواقعی که میتوان از مرد امتیاز گرفت زمانی است که او را مورد تعریف و تمجید قرار دهید. زمانی که به او هدیه مورد علاقهاش داده شود، چندین برابر جبران میکند.

مردها وقتی احساس کنند همسرشان قصد دارد اخلاقتشان را تغییر دهند ناراحت میشوند.

مردها وقتی با انتقاد کسی نسبت به کارهایشان روبهرو میشوند سریع ناراحت میشوند هرچند انتقاد سازندهای باشد.

مردها وقتی خسته هستند سکوت اختیار می کنند و در این مواقع وقتی می بینند همسرشان قصد حرف زدن دارد گله مند می شوند.

بعضی وقتها مردها بر خلاف انتظار در انجام کارها تندی و خشونت به خرج می دهند، دلیل این رفتار را می توان ناشی از مشکلاتی دانست که مرد با آن روبه رو است. وقتی مرد با مشکلات عاطفی، اقتصادی و ... مواجه می شود، نمی تواند توجه لازم به کارش داشته باشد، از این رو سعی دارد با واکنش های تند بر مشکلاتش سرپوش بگذارد.

مردها وقتی با مشکلی روبهرو می شوند، سعی دارند شخصاً بر مشکل شان فایق آیند، در این مواقع باید آنان را به حال خود رها کرد. اجازه دهید خودشان بر مشکل فایق آیند، زیرا در غیر این صورت احساس می کنند تحت کنترل قرار گرفته اند و یا اینکه قادر به حل مشکل خود نیستند، در نتیجه موجب می شود رفتاری انجام دهند که غیر قابل پیش بینی و خلاف انتظار همسر است.

مردها نسبت به زن ها کمتر حرف می زنند و کمتر هم حوصله شنیدن سخنان اطرافیان را دارند و زمانی که می بینند همسرشان زیاد صحبت می کند سریع عصبانی شده و واکنش منفی از خود نشان می دهند به خصوص در مواقعی که زن ماجرائی را تعریف می کند و دوست دارد آن ماجرا را با تمام جزئیاتش تعریف کند.

آنگاه که مرد از حادثه یا اتفاقی که برایش افتاده ناراحت است بیشتر نیاز به محبت زن دارد.

مرد وقتی با ابراز محبت همسرش نسبت به خود روبهرو میشود سعی میکند بیش از گذشته عشقش را نسبت به همسرش نشان دهد.

مرد وقتی که کار بزرگی انجام می‌دهد ولی همسرش به کارهای او بها نمی‌دهد و برای آن ارزش قائل نیست عصبانی میشود.

وقتی زن با بیان کلماتی چون؛ آخه، بیچاره، طفلکی و... با مرد همدلی میکند، مرد احساس میکند که همسرش به او ترحم میکند از این رو با واکنش نامناسبی سعی میکند همسرش را از خود براند. اگر مرد بداند که همسرش از زندگی با او خوشحال است، احساس رضایت میکند و به زندگی علاقه‌مند میشود هنگامی که مرد بتواند بر مشکلاتش فایق آید و به اهدافی که در سر می‌پروراند برسد احساس خوشحالی و رضایت میکند و شور و نشاط بیشتری برای انجام کارهای بعدی خود پیدا میکند. مردها برخلاف خانها بیشتر به وسایل و ابزار آلات نظیر اسب، ماشین، وسایل الکتریکی و... علاقه‌مند هستند. تکریم همسران:

احترام و تکریم یکدیگر از آموزه‌های اخلاقی دوجانبه در روابط همسران است پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد دربارهٔ اکرام زن نیز می‌فرماید: کسی که زنی را به همسری انتخاب می‌کند، باید او را احترام کند و منزلت او را حفظ نماید امام صادق (ع) در این باره می‌فرماید: از رحمت و مغفرت پروردگار دور است زنی که شوهر خود را آزار و اذیت کند و سعادت‌مند زنی است که شوهر خویش را اکرام و احترام کرده، اذیتش نکند و از او در همهٔ حالات اطاعت و فرمانبرداری نماید.

رعایت ادب:

حضرت علی در این باره می‌فرماید: ادب نیکو بهترین کمک‌کار و برترین همراه است. همچنین حضرت فرمودند: ادب نیکو سبب تزکیه و پاکسازی اخلاق است. به کارگیری الفاظ نامناسب یا رکیک و رعایت نکردن عفت کلام، علاوه بر اینکه از مراتب معنوی انسان می‌کاهد، باعث از بین رفتن صمیمیت و محبت در میان همسران می‌گردد و آنان را نسبت به همدیگر جسورتر می‌نماید.

استقبال و بدرقهٔ همسر:

قدردانی و سپاسگزاری از زحمات همسر

حضرت امام رضا (ع) در روایتی می‌فرماید: هر کسی از فردی که به او خوبی کرده تشکر نکند، شکر خدای عزوجل را به جای نیآورده است.

مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعَمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ
(مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۴۴).

بر اساس تحقیقی که در این زمینه انجام گرفته، ۸۷ درصد همسران اعلام کرده‌اند که توقع دارند در مقابل زحمات آنان (مثل آشپزی، بچه‌داری، تدریس، تحصیل، کارمندی، خرید منزل، مسافرت بردن و...) قدردانی شود

مهربانی و محبت به همسر

رسول گرامی اسلام حضرت محمد مصطفی می‌فرمایند: زن نباید بخواهد در حالی که شوهرش از او ناراحت است مگر اینکه رضایت و خشنودی شوهر را جلب نماید؛ هر چند مرد مقصر باشد.

لَا تَبْتَئُ وَ زَوْجَهَا عَلَيْهَا سَاخِطٌ وَإِنْ كَانَ ظَالِمًا؛

حضرت پیامبر در روایتی دیگر ضمن اشاره به لزوم پرهیز از آزار شوهر، می‌فرمایند:

هر زنی که شوهرش را با زبانش آزار دهد، خداوند هیچ کار واجب و مستحبی را از او نمی‌پذیرد و هیچ کار نیکی را از او قبول نمی‌کند تا وقتی که شوهرش را راضی کند اگرچه این زن روزها روزه بگیرد و شب‌ها به عبادت مشغول باشد حضرت علی در رابطه با مدارای با زن می‌فرمایند: همیشه و در همه حال با همسرت (زنت) مدارا کن و با او به نیکی معاشرت نما تا زندگیت باصفا و فرح‌زا گردد.

صیانت از آبروی همسر:

• قرآن کریم در تعبیری زیبا و سنجیده می‌فرماید: زن و مرد لباس یکدیگر هستند.

• هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لِهِنَّ (بقره، ۱۸۷).

• خاصیت لباس این است که علاوه بر ایجاد گرمی و زینت بودن، عیب‌های جسمانی فرد را می‌پوشاند. زن و مرد نیز همانند لباس که حافظ تن و حجابی بر روی عیب‌های بدن است، می‌باید عیب‌ها و اسرار نهانی همدیگر را بپوشانند.

رازداری همسران به‌ویژه زن، علاوه بر اینکه باعث کسب اجر معنوی می‌گردد بر استحکام خانواده می‌افزاید.

• قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: وَمَنْ سَتَرَ عَلَيَّ مَوْمِنٍ عَوْرَةً يَخَافُهَا سَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ سَبْعِينَ عَوْرَةً مِنْ عَوْرَاتِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

مدارا با همسر:

حضرت علی در رابطه با مدارای با زن می‌فرمایند: همیشه و در همه حال با همسرت (زنت) مدارا کن و با او به نیکی معاشرت نما تا زندگیت باصفا و فرح‌زا گردد.

رازداری در بین همسران.

هدیه دادن به همدیگر.

تحسین همسر.

پذیرش همسر آنگونه که هست.

عدم تحقیر همدیگر.

نیش و کنایه نزنید.

مچ گیری نکنید.

گذشته را فراموش کنید.

فداکاری داشته باشید.

زود قضاوت نکنید.

به روحیات همدیگر دقت کنید.

به اقوام یکدیگر احترام بگذارید.

به همسران شخصیت و ارزش بدهید.

در مقابل دیگران همسر خود را سرزنش نکنید.

بد زبانی ممنوع باشد.

هنگام صدا زدن از جذاب ترین نام استفاده کنید.

از تعصب بی جا پرهیزید.

به سلیقه و دیدگاه همسران احترام بگذارید.

با همسران (با خانم) جدی نباشید بلکه خودمانی باشیم.

به وظایف اخلاقی التزام جدی داشته باشیم.

پاکدامنی سرلوحه کارتان باشد.

در مقابل فرزندان جر و بحث نکنید.

به درد دل یکدیگر گوش دهید.

با افکار دیگران تصمیم نگیرید.

در پیش بچه ها از پدر به بزرگی یاد کنید.

خانواده خود را به رخ همدیگر نکشید.

در خرید لوازم منزل با خانم مشور کنید.

شنونده خوبی برای همسر باشید.

با همدلی و هم فکری و همکاری و مشورت با یکدیگر از باره مسائل مختلف میان اعضا خانواده روابط سالم پدید آورید. از نسبت دادن القاب و زدن برچسب‌های ناگوار و نامطلوب - مانند بدقول، شلخته، کله شق، یک دنده، لجاجت و خودخواه - به یکدیگر پرهیزید.

هرگز همسران را با زن یا مرد دیگری مقایسه نکنید.

خود را در برابر همسران آراسته و پاکیزه و جالب توجه نگه دارید و از پریشانی و وضع نامرتب پرهیزید.

بایادآوری برخی ایام - مانند روز تولد، سالگرد ازدواج و نظایر آن - و دادن هدیه‌هایی هر چند کوچک (مثل یک

شاخه گل)، به طور نمادین عشق و علاقه خود را به همسران ابراز دارید.

در سراسر زندگی - از جمله در زندگی خانوادگی - بکوشید به نقاط مثبت، موهبت و نعمت‌هایی که در اختیار دارید،

بیندیشید، نه به اموری که در اختیار ندارید.

زن و شوهر از مسخره کردن یکدیگر و گفتن سخنان طعنه‌آمیز و دو پهلو جداً پرهیز کنند.

گاهی در فضایی محرمانه، محبت آمیز و صمیمانه به ارزیابی رفتار و روابط یکدیگر پردازید و از یکدیگر پرسید، چه باید کرد تا روابط تان بهتر و با نشاطتر شود.

درستی همسران را با خشونت پاسخ ندهید. خشونت را با سکوت پاسخ گوید و در موقعیتی مناسب، درباره مسئله مورد نظر، بحث و گفت و گو کنید

برای خصوصیات و نیازمندی‌های یکدیگر، ارزش قائل شوید و در روابط کلامی و عاطفی، به افکار و خواسته‌های همسران توجه کنید. تشویق و تأیید و بیان نکات مثبت، به طور آشکار یا در جمع باشد؛ اما انتقاد و تذکر نکات منفی، به طور محرمانه و در تنهایی صورت گیرد.

هنگام اختلاف نظر یا سوء تفاهم، به جای سرزنش یکدیگر یا تفسیر نادرست، به شناسایی مسئله و یافتن راه حل آن پردازید و در صورت لزوم، کمک و مشاوره افراد با تجربه و متخصص را جلب کنید.

با یادگیری مهارت‌های ارتباطی نظیر گوش کردن فعال به حرف‌های یکدیگر، احترام به نظرها و عقاید همدیگر و تشریک مساعی و مشورت کردن، روابط خود را بهبود بخشید.

دومین جلسه تفسیر قرآن با موضوع خانواده و اهمیت آن

دومین جلسه تفسیر قرآن جهت اعضاء هیات علمی و کارکنان در روز پنج شنبه مورخ ۹۳/۰۸/۰۱ ساعت ۹ صبح در آمفی تئاتر علامه فیض کاشانی با موضوع **خانواده و اهمیت آن** و استاد گرانقدر حاج آقای شاه فضل تشکیل گردید.

گزیده ای از بیانات استاد:

در ابتدا خلاصه ای از جلسه قبل توسط یکی از حاضرین قرائت گردید و سپس استاد گرانقدر ضمن عرض تسلیت به مناسبت ارتحال ملکوتی عالم گرانقدر ایت الله مهدوی به ادامه بحث در باره خانواده پرداخته است که بشرح ذیل می باشد:

سوره اعراف آیه ۵۸: **وَ الْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ يَأْذُنُ رَبِّهِ وَ الْاَدْيٰى حَبْثٌ لَا يَخْرُجُ اِلَّا نَكْدًا؛**

سرزمین پاک، گیاهش به اذن پروردگار بیرون می آید و گیاهان ارزشمندی می رویند و از سرزمین ناپاک و آلوده جز گیاه اندک و بی فایده بیرون نمی آید. در خانواده‌های اصیل و شریف، اکثر افراد دارای شخصیت سالم و دوست داشتنی هستند و کمتر نقطه ضعفی در آنها پیداست.

زمینی که خوب باشد گیاه خوب هم در آن رشد می کند و پرورش می یابد در راستای این آیه می توان پدر و مادر را به زمین تشبیه کرد که آنان اگر خوب باشند می توانند فرزندان صالح را پرورش دهند.

پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد می فرماید:

تَزَوَّجُوا فِي الْحِجْزِ الصَّالِحِ، فَإِنَّ الْعِرْقَ دَسَّاسٌ

از خانواده و دامن شایسته همسر انتخاب کنید زیرا عرق (نطفه و ژن‌ها) تأثیرگذار هستند.

و در روایت دیگر فرمودند:

أَنْظُرُ فِي أَيِّ نَصَابٍ تَضَعُ وَكَدَكَ، فَإِنَّ الْعِرْقَ دَسَّاسٌ؛

نیک بنگر که می‌خواهی فرزندان را در دامن چه کسی قرار دهی (چه کسی را برای مادری انتخاب کنی) زیرا عرق و خصوصیات ارثی، به صورت ناخواسته و بدون اختیار منتقل می‌شود و تأثیر می‌گذارد.

حضرت پیامبر همچنین در فرمایشی دیگر فرمودند:

أَيُّهَا النَّاسُ! أَيَاكُمْ وَخِصْرَاءَ الدَّمَنِ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَ مَا خِصْرَاءُ الدَّمَنِ؟ قَالَ: الْمَرْءَةُ الْحَسَنَاءُ فِي مَنْبَتِ السَّوِّءِ

ای مردم! بر حذر باشید و پرهیزید از سبزه‌زاری که برفراز مزبله و منجلاب روئیده باشد! سؤال شد: ای پیامبر خدا! منظور چیست؟ فرمود: پرهیزید از دختر زیبا و زن زیبایی که در خانواده غیراصیل و پلیدی رشد کرده باشد. بسی واضح و روشن است که پسر نیز چنین است و می‌بایست از خانواده اصیل باشد.

منظور از سبزی بر فراز مزبله و منجلاب دختر زیبا رو خوشگل است که در خانواده ای آلوده بزرگ شود و از ازدواج با آنان بایستی پرهیز کرد.

حضرت علی درباره ازدواج با افراد احمق (فاقد عقل و شعور کافی) می‌فرمایند:

إَيَاكُمْ وَ تَزْوِيجَ الْحَمَقَاءِ، فَإِنَّ صُحْبَتَ الْبَلَاءِ هَا بِلَاءٌ وَ وُلْدَهَا ضِيَاعٌ؛

از ازدواج با افراد احمق و نادان پرهیزید، زیرا همنشینی با آنان بلا بوده و فرزندان نیز تباه می‌شوند.

- عوامل محیطی
- مدرسه
- جغرافیایی
- خانواده
- دوستان
- محله
- تلویزیون
- اینترنت

اینها عواملی که در تربیت فرزندان ما تاثیر گذار می باشد. حال اگر در محله ای زندگی می کنیم که مناسب نیست و یا مدرسه ای که فرزندانمان در آن درس می خوانند ایده آل نیست چه باید کرد؟ وظیفه پدر و مادر چیست

بعضی از پدر و مادرها می گویند دست ما کوتاه است. این سخن باطل است فرمان تربیتی در دست پدر و مادر است چنانچه محیطی آلوده است این پدر و مادر هستند که بایستی حواسشان جمع باشد. مواردی که پسندیده نیست با فرزندان خود بنشینند به صورت منطقی بیان کنند.

بسیاری از بدآموزیها از طریق تلویزیون و اینترنت می باشد برای مقابله با آن این نیست که آن را کنار بگذاریم مثلا "اگر فیلمی بدآموزی داشت آنرا ببینیم و بعد از آن به تجزیه و تحلیل آن پردازیم ونقاط قوت و ضعف فیلم را مورد بررسی قرار دهیم و این کار باعث رشد فرزند می شود. مسائل گوناگون در راه فرزندان ما می باشد باید برای آنان وقت گذاشت و راهکارهای مناسب ارائه نمود البته نباید فرزندان خود را کنترل کنیم زمانیکه آنان را کنترل کنیم اعتماد به نفس خود را از دست می دهند و مسائل خود را به خانواده نمی گویند و فرزند از خانواده فراری می شود باید رشد و آگاهی فرزند را بالا برد.

همچنین نباید فرزندان خود را محدود کرد و در یک محیط سر بسته قرار داد زیرا در آینده نمی تواند در برابر مشکلات خود مقاومت کند. حادثه و اتفاقاتی که در زندگی رخ می دهد باید آنها را جدا کرد به مثال مارگزیده همیشه از ریسمان سیاه و سفید می ترسد.

اولین جلسه تفسیر قرآن با موضوع خانواده و اهمیت آن

اولین جلسه تفسیر قرآن جهت اعضاء هیات علمی و کارکنان در روز پنج شنبه مورخ ۹۳/۰۷/۱۷ ساعت ۹ صبح در آمفی تئاتر علامه فیض کاشانی با موضوع **خانواده و اهمیت آن** و استاد گرانقدر حاج آقای شاه فضل تشکیل گردید.

گزیده ای از بیانات استاد:

با توجه به اهمیت خانواده و به عنوان رکن اصلی می باشد لذا تاثیر خانواده را می توان بشرح ذیل تقسیم بندی نمود:

۱- اگر خانواده اصلاح شود مملکت اصلاح می شود.

۲- خانواده محل خودسازی است

۳- دشمن بر خانواده ها راحت تر سرمایه گذاری می کند و فرهنگ و دیدگاه خانواده را تغییر می دهد.

روایت: رسول اکرم صلی الله علیه و آله

خَيْرُ الرَّجَالِ مِنْ أُمَّتِي الَّذِينَ لَا يَتَطَاوَلُونَ عَلَىٰ أَهْلِيهِمْ وَيَحْتَوْنَ عَلَيْهِمْ وَلَا يَظْلِمُونَهُمْ؛^۱ (بهترین مردان امت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خشن نباشند، اهانت نکنند، دلسوزشان باشند و به آنان ظلم نکنند

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ مَا أَكْرَمَ النِّسَاءَ إِلَّا كَرِيمٌ وَلَا أَهَانَهُنَّ إِلَّا لُثِيمٌ؛^۱ (رسول اکرم صلی الله علیه و آله: بهترین شما کسی است که برای خانواده خود بهتر باشد و من از همه شما برای خانواده‌ام بهترم، زنان را گرامی نمی‌دارد، مگر انسان بزرگوار و به آنان اهانت نمی‌کند، مگر شخص پست و بی‌مقدار .

پس بهترین شما کسی است که برای اهلش باشد .

برای شناخت افراد که انسان خوبی هست یا نه از خانواده اش باید پرسید از فرزندان و همسر که در باره او چه می‌گویند . ما می‌دانیم که بالاترین جهادها جهاد با نفس است و برای مبارزه با جهاد نفس ، بهترین راه عملی آن که در منزل خود شروع کنیم . اگر در خانه در برابر ناملایمتی هاو مسائل و مشکلات خانه صبور و بردبار بود آن گاه می‌توانی بانفس خود مبارزه کنی .

سوره فرقان آیه ۷۴
رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا خدایاندا همسر و فرزندان نیکو به من عطا کن که روشنی چشم و راه من باشند و ما را از متقین قرار بده

در دنیای امروز برای برقراری و ایجاد رابطه خوب با همسر و فرزندان باید به نکات ذیل توجه نمود :

۱- باید هدف از تشکیل خانواده را بدانند و نسبت به این موضوع بینش کافی داشته باشد .

۲- آشنایی با چالشها و آنچه زندگی مشترک را تهدید می‌کند بدانند .

۳- داشتن مهارت کافی و لازم و کسب مهارت برای مقابله با مسائل و مشکلات زندگی

در خصوص بینش کافی بعضی ها معتقدند که تا زمانیکه فرد بینش کافی ندارد وارد عمل نشود و در صورت داشتن آگاهی کامل اقدام نماید در پاسخ می‌توان گفت بعضی از مسائل را به کنه آن نمی‌توان پی برد مثل نماز خواندن که با چهل سال عبادت هم نمی‌توان به کنه آن پی برد . اما در خصوص ازدواج کافی است که انسان کلیاتی از مسائل زندگی را بدانند کافی است.

در خصوص چالشهای خانواده : هیچ خانواده ای بدون چالش نمی‌باشد هر خانواده ای مشکل دارد و خود این مشکلات امری طبیعی است ولی آنچه مهم است از این مشکلات پیروز و سربلند بیرون بیاییم و ظرفیت تحمل همدیگر را داشته باشیم .

مسائل و مشکلات زندگی بسیار زیاد و متنوع است اما هنر آن است که چگونه بتوان با سربلندی از آن خارج شد. پس در این راستا می توان شخصیت افراد را بررسی کرد که چگونه این شخصیت شکل گرفته و بیشترین عامل شکل پذیری شخصی چه می باشد؟

عوامل موثر بر شکل گیری شخصیت آدمها :

- ۱- عوامل وراثتی
- ۲- عوامل محیطی
- ۳- اراده
- ۴- ایمان و الطاف الهی

عوامل وراثتی :

بخشی از شخصیت آدمها را تشکیل می دهد مانند عوامل فیزیکی و روحی برای مثال کسی که از خانواده شجاع و دلیر باشد فرزندان او هم شجاع و دلیر می گردند برای نمونه حضرت علی (ع) بعد از فوت همسرش (حضرت فاطمه س) به برادرش عقیل گفت برای من همسری را اختیار کن که فرزندانش شجاع باشند یعنی شجاعت بخشی از آن موروثی است

عوامل محیطی :

محیط هم در روحیه و خوق و خوی افراد تاثیر می گذارد مثلا آدم شمالی که در منطقه معتدل و مرطوب زندگی می کند با فردی که در منطقه گرمسیر و خشک مانند کاشان زندگی می کنند با همدیگر فرق می کنند .

اراده :

اراده هم می تواند در شخصیت تاثیر گذار باشد اگر فرد اراده ای قوی داشته باشد می تواند شخصیت خود را تغییر دهد.

ایمان و الطاف الهی :

یعنی اگر لطف الهی شامل حال آدمی گردد فرد را بسازد و از گمراهی نجات دهد و اگر لطف الهی شامل نگردد در ضلالت و گمراهی قرار گیرد.

به نظر می رسد بیشترین تاثیر را در شخصیت افراد عوامل موروثی دارد و سایر عوامل تاثیرشان در جهت تکمیل عوامل موروثی خواهد بود

رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا خدایاندا همسر و فرزندانی نیکو به من عطا کن که روشنی چشم و راه من باشند و ما را از متقین قرار بده

انسانها بعضی ها مانند استخوان کج هستند و اگر بخواهی صاف کنی می شکند .

حضرت امام خمینی (ره) فرموده اند : ظاهر را به راحتی می توان درست و آراسته کرد ولی باطن چیزی نیست که بتوان به راحتی درست کرد .

سوره نجم آیه ۸۸:

لَيْسَ لِلإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ترجمه آیه به نثر: برای انسان بهره ای جز سعی و کوشش او نیست.

خدایاندا که به انسان سعی و تلاش داده است و در روز قیامت هر کس بر اساس سعی و تلاش سنجیده می شود یعنی هر کس را با خودش مقایسه می کند .

"مولوی"

سایه حق بر سر بنده بود عاقبت جوینده یابنده بود

نیاید مراد آنکه جوینده نیست که جویندگی عین یابندگی است

گر برگ عیش می طلبی ترک خواب کن. "حافظ"

سوره بقره آیه ۳۰:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ. ا

سوره اسرا آیه ۸۴:

قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا بگو که هر کس بر حسب ذات و طبیعت خود عملی انجام خواهد داد، و خدای شما به آن که راه یافته تر است (از همه کس) آگاهتر است

